

Ten geleide, van de redactie van de Schrijfakademie:

Dit is een leerlijn Schrijven & lezen zoals die sinds schooljaar 2019-2020 in gebruik is door Emile Heussen, in VWO 4. Een aantal opdrachten is gebonden aan een bepaalde lesmethode, bij andere opdrachten gebruiken leerlingen materiaal die de docent zelf voor ze heeft klaargezet in een Google doc. Daarom is de leerlijn niet zomaar over te nemen door andere docenten, maar wel te gebruiken als bron van inspiratie, om te zien hoe leren lezen en schrijven in het schoolvak Nederlands ingepast kan worden in eindtermen en eindexamenprogramma's.

Lezen en Schrijven

Methode Nederlands Hyperion Lyceum, klas 4

Juli 2019, Emile Heussen

Inleiding

In deze methode Nederlands leer je alle vaardigheden van het vak Nederlands door te lezen en te schrijven. Door literaire en zakelijke teksten te lezen, leer je stijlfiguren herkennen en als je zelf schrijft, kun je ze weer toepassen. Je leert zo ook de betekenis van een heleboel “moeilijke woorden” en je leert ze zelf ook weer te gebruiken in je eigen teksten. Je leert argumentatie te herkennen, te analyseren en uiteindelijk zelf toe te passen. Je leert taal in te zetten als een instrument, je eigen stijl te onderzoeken en te ontwikkelen en functioneel en creatief in te zetten.

Je gaat in deze methode veel lezen en schrijven. Natuurlijk wordt je werk ook beoordeeld door klasgenoten en door je docent. Het is de bedoeling dat je allerlei stijlen en invalshoeken leert herkennen en gebruiken, zodat je zelf je eigen stijl kan ontwikkelen. Behalve dat je veel leest en schrijft, zal je ook getraind worden in luistervaardigheden en mondelinge taalvaardigheid.

De literatuur helpt je je te leren verplaatsen in avonturen die waarschijnlijk niet of niet zo gebeurd zijn. Je leert te nuanceren, je blik te verruimen. Het is een vaardigheid die je het meest gebruikt in je leven, je komt immers voortdurend of alleen maar situaties tegen die je nog niet eerder hebt meegemaakt en waarvan je de afloop nog niet weet. In je contact met andere mensen helpt het als je vaardigheid om je te verplaatsen in anderen en oprechte belangstelling te hebben voor andermans ideeën en drijfveren sterk ontwikkeld zijn. Het maakt je open voor de ideeën van anderen, maar ook kritisch, want je wordt een onderzoekende geest die eerst alle oorzaken onderzoekt voor je oordelen velt.

De methode is verdeeld in vier blokken van 8 lesweken. Ieder blok wordt in de achtste week afgerond door een werkstuk in te leveren en een te maken over de centrale taalvaardigheid. De toetsen over spelling en formuleren zijn drempeltoetsen. Dat wil zeggen dat je voor die toetsen verplicht een voldoende moet halen. Haal je bij de eerste toets geen voldoende, dan moet je de toets verplicht inhalen (je kan daarbij dan maximaal een 6,0 scoren). Heb je de toets in het inhaalmoment nog steeds niet gehaald, dan moet je aan het eind van het jaar verplicht een dag op school werken aan de betreffende taalvaardigheid. Haal je bij de afrondende toets op die toets nog geen voldoende, dan krijg je een zomertaak mee.

Je zit nu in de vierde klas, dat betekent ondermeer dat je getraind wordt in planvaardigheden. Zoals je ziet, heb je “slechts” 4 toetsen op basis waarvan je eindcijfer bepaald wordt. Alles wat je in een periode van 8 weken leert, wordt in het afsluitende proefwerk getoetst. Daarnaast heb je 4 werkstukken die je moet maken. Een kwart van je eindcijfer wordt daarbij steeds bepaald door inzet in de lessen en de kwaliteit van de tussentijdse opdrachten. Je leest dit jaar minimaal vier literaire werken, die als inspiratie en studiemateriaal voor je eigen schrijfstijl zullen dienen. We lezen boeken die vermeld zijn op www.pratenoverromanfragmenten.nl Zorg dat je tijdens de twee-uurslessen altijd een leesboek bij je hebt.

Met deze methode kun je altijd direct zelf aan je les beginnen. Je docent zal ongeveer tien minuten na het begin van de les (je bent dan zelf dus al tien minuten bezig!), het lesplan doornemen, huiswerk bespreken, moeilijke onderwerpen toelichten en vragen beantwoorden.

We hopen dat deze methode je creativiteit zal vergroten, je kritische houding zal stimuleren en ervoor zal zorgen dat je je beter kan verplaatsen in anderen.

Inhoud

Vooraf	Waartoe?	Ontdekkingsreis Translatio, imitatio, aemulatio methoden en technieken: herkennen en toepassen
Thema 1	Wie?	<i>Perspectief en personages, beleven en beschrijven</i> Psychologie: empathie Filosofie: weten
	BAVA	Spelling
Thema 2	Wat?	<i>Handeling, ruimte, context, tijd, relaties</i> (de klassieke tragedie) Psychologie: het bewuste en het onderbewuste Filosofie: begrijpen
	BAVA	Formuleren
Thema 3	Waarom?	<i>Conflict, ontknoping, emotionele en kritische spanning</i> Psychologie: willen en doen Filosofie: goed en kwaad, moraal
	BAVA	Woordenschat
Thema 4	Hoe?	<i>Taal en stijl, impressie en expressie</i> Psychologie: reflectie en projectie Filosofie: tijd
	BAVA	Zakelijk lezen

Ontdekkingsreis

In deze methode en dus in de lessen maken we ontdekkingsreizen. Ontdekkingsreizen door je fantasie. Je kruipt in **je eigen hoofd (ratio) en gevoel (emotie) en in dat van anderen**. Je verwondert je over zoveel verschillende kanten van de “waarheid” dat het je zal duizelen. Je zal ook reizen in de **tijd**, want alles wat gebeurt, speelt zich af op een bepaald moment en is beïnvloed door wat geweest is en wat komen zal. Er is in ieder verhaal dus een toen, een nu en een straks, dat je als lezer en schrijver moet kennen of waarvan je een duidelijk beeld maakt.

Er is in ieder verhaal ook een **plaats** waar het speelt, ook daarvan moet je een helder beeld hebben. Als je verhaal in Canada speelt, bijvoorbeeld in British Colombia, of in Nederland, bijvoorbeeld in Marken, dan zal je moeten onderzoeken hoe het daar eruit ziet, hoe de mensen daar denken en leven en in hoeverre dat het leven van jouw personages beïnvloedt. Ook als je zakelijke teksten leest, is het goed om je te verdiepen in de context waarbinnen die tekst geschreven is. Kortom: bij alles wat je leest en schrijft, moet je je minimaal afvragen: wie, wat, waar, waarom, wanneer? En daar antwoorden op vinden.

Translatio, imitatio, aemulatio

Om te leren hoe je moet schrijven, maar ook tekenen, musiceren, voetballen, liefhebben, enz. bedachten wetenschappers en kunstenaars in de Renaissance, bijna drieduizend jaar geleden al dat je eerst moet kijken naar het werk van anderen en dat dan nadoen. Dat noemden ze **imitatio**. Als je wil leren van schrijvers uit andere talen, moet je dat eerst vertalen (translatio). Pas als je voldoende vertaald had en voldoende had nagedaan, kon je een eigen stijl ontwikkelen en je eigen verhalen maken en je voorbeelden overtreffen, wat dan aemulatio genoemd werd.

In de muziekwereld is dit fenomeen helemaal ingeburgerd: de meeste muzikanten spelen eerst liedjes na en gaan pas als ze hun instrument beheersen er een eigen toon, ritme en melodie aan geven om zo nieuwe muziek te creëren.

Schrijvers, muzikanten, schilders, voetballers, zijn meestal eerst geraakt door hun voorbeelden, daarna doen ze hun na en pas dan ontdekken ze (soms) of en hoe ze nog beter worden dan hun grote idolen en voorbeelden. Dat is de beste manier van leren: beter willen worden dan je grote voorbeeld. Niet omdat die zo goed verdient, maar omdat je het zo ongelooflijk mooi vindt en dat je dat ook wil kunnen. *Leren begint met bewonderen en verwonderen.*

Methoden en technieken: herkennen en toepassen

Bij schrijven en lezen gaat het niet alleen om de inhoud (het WAT), maar ook om het de vorm (het HOE). In deze methode willen we dat je vooral ervarend onderzoekt, we zullen dus niet heel veel theorie behandelen. Wel willen we dat je je voortdurend deze vragen stelt, de antwoorden zoekt en bespreekt:

- WAT lees ik (de *plot*) en HOE is het geschreven (stijl, compositie (tijd, plaats, structuur)
- WAT schrijf ik (de *plot*) en HOE schrijf ik het (stijl, compositie (tijd, plaats, structuur)?

We verwachten dus van je dat je alle teksten die je leest, onderzoekt en dat je de kennis die je daarbij opgedaan hebt, weer zelf gaat toepassen.

Omdat je weet dat ieder verhaal zich afspeelt in een context van tijd en plaats, verwachten we ook van je dat je bij alles wat je zelf schrijft, eerst onderzoekt **waar** het is, dat je een goed beeld hebt van de omgeving en dat je ook weet hoe het daar in jouw specifieke tijd (bijvoorbeeld in het jaar 1872) uitzag en wat de politieke en historische situatie was. Datzelfde geldt, maar vraagt meer van je fantasie-onderzoek, als je verhalen laat spelen in niet bestaande werelden of tijden.

Als je personages lijden aan bepaalde ziektes, trauma's, syndromen, enz. dan verwachten we dat je nauwkeurig onderzoek gedaan hebt naar aard, oorzaak en verschijningsvorm ervan. Je hebt dat nodig om te kunnen voldoen aan een heilige eis van literatuur: **SHOW, DON'T TELL !**

Je favoriete hulpmiddelen zijn atlassen, geschiedenisboeken, archieven, fotoboeken, dec trein, de fiets, nieuwsgierige vragen aan experts, maar ook google, andere zoekmachines, Wikipedia, specialistische sites (let goed op betrouwbaarheid!), enz.

OPDRACHT 1.

Stel je eens voor wat je allemaal moet onderzoeken en hoe je dat gaat doen als je verhaal gaat over een jongeman die in Siberië zijn vader gaat opzoeken. Hij weet echter niet of het wel zijn echte vader is. De jongeman is aandelenhandelaar voor een bedenkelijk bedrijf, is getrouwd met een vrouw die borderline heeft en zijn "vader" is een ploertige CEO van Shell die over de hele wereld olievelden in moeilijk toegankelijke gebieden met bedenkelijke regimes exploiteert.

In je schrift:

Maak eerst een lijst van vragen, noteer erachter hoe je die vragen beantwoorden kan. Schrijf dan de eerste alinea van dit verhaal.

Thema 1 WIE?

Leerdoelen:

1. Je kent de begrippen *persoonlijk, auctoriaal-, ik-, jij-, wij- en zij-perspectief en empathie* en kan ze toepassen op gelezen en te schrijven teksten.
2. Je kunt verschillende personages karakteriseren aan de hand van gegevens uit de tekst en je leert je erin te verplaatsen. Je gebruikt deze kennis en past hem toe in je eigen eindopdracht.
3. Je kent de spellingregels met betrekking tot de werkwoorden en je kan de regels toepassen.
4. Je kent de andere (spelling)regels in het bijzonder met betrekking tot meervouden, verkleinwoorden, aaneenschrijven, telwoorden, hoofdletters, afkortingen, interpunctie, tussenletters, accenten, apostrof, verbindingsstreepje, probleemwoorden, ... en je kan de regels toepassen.

Wat heb je nodig:

Je laptop → om te lezen, opzoekopdrachten en langere schrijfopdrachten

Je schrift → voor aantekeningen en korte opdrachten (met name de opdrachten met betrekking tot de basisvaardigheden en verwerkingsopdrachtjes).

Pennen, potlood en stiften.

Je leesboek →

Theorie:

<https://www.bruuttaal.nl/leerling/literatuur/proza>

(Hiervan minimaal de onderdelen “personage” en “perspectief” lezen.)

De recensie *99 Staatjes leesplezier* van Pieter Steinz in NRC over Stijloefeningen van Raymond Queneau.

Nieuw Nederlands: 154 t/m 187

https://www.youtube.com/watch?time_continue=44&v=ManIsNnCWqU

<http://www.onlinenederlands.nl/spellingalgemeen.html>

(Van deze laatste site de onderdelen kiezen die je moeilijk vindt.)

Oefenen:

! (De opdrachten A en B doen we samen, je volgt hierbij het tempo van de klas, **niet vooruitwerken dus!**)

A. www.pratenoverromanfragmenten.nl

- Lize Spit, *Het smelt*
- Jaap Robben, *Birk*
- Peter Zanting, *Na Mattias*

B. Van ieder gelezen fragment maak je de vragen van het werkblad. Print het werkblad uit en plak het in je schrift. Noteer de antwoorden uitgebreid, netjes en zorgvuldig geformuleerd in je schrift. Niet op het werkblad! Zorg voor een goede onderbouwing van je argumenten en conclusies.

- C. In deze periode lees je een van de drie boeken uit, je kiest zelf welk boek. Wil je een ander boek lezen, dan kan dat ook, maar dan geef je dat eerst aan bij je docent: waarom niet een van deze drie en welk boek je wel wil lezen en waarom. Je leest in dat geval een boek dat ook op www.lezenvoordelijst.nl staat, minimaal niveau 3 en het boek is geschreven na 1945.
- D. Je maakt de oefenopdrachten spelling (www.beterspellen.nl) minimaal 3 oefeningen per week op niveau 3F, noteer de juiste antwoorden in je schrift afdeling spelling).
- E. (Werk voor deze opdracht in tweetallen). Iedere week behandelen jullie twee spellingregels. Je legt steeds een gekozen voorbeeld uit aan je partner en pas als die je uitleg begrepen heeft, noteren jullie allebei de regel in je schrift. Van **alle** verschillende spellingonderdelen kies je een sprekend voorbeeld. Uiteindelijk staan er dus de volgende voorbeelden uit gelezen teksten in je schrift met de bijbehorende spellingsregel: meervouden, verkleinwoorden, aaneenschrijven, telwoorden, hoofdletters, afkortingen, interpunctie, tussenletters, accenten, apostrof, verbindingsstreepje, probleemwoorden, persoonsvorm tt (ev en mv), persoonsvorm vt (ev. en mv.), infinitief, voltooid deelwoord, onvoltooid deelwoord, gebiedende wijs ... en je kan de regels toepassen.
- F. Links naar D- en oefentoetsen spelling vind je op classroom.
- G. Je eindopdracht (je laat minimaal 3 keer een tussenversie van je eindwerkstuk zien aan je docent, voor feedback). Er moet telkens voldoende materiaal zijn en je moet aantoonbaar de feedback van de docent verwerkt hebben. Begin uiterlijk vier weken vóór de deadline met de eindopdracht.
- H. Je leest in dit blok minimaal 10 artikelen uit Lezet en verwerkt die in tien verschillende opdrachten uit de bijlage "KORT EN KRACHTIG DELEN (Zakelijke teksten)". Zorg dat **alle vraagsoorten minimaal twee** keer voorbijkomen en zorg ervoor dat je **geen** subvraag drie keer of meer beantwoord.
- I. **Verdieping en verbreding filosofie:** lees de volgende artikelen over Kant: <http://gerardkoek.nl/wp-content/uploads/2013/03/IV.1.b.Vragen-van-Kant.pdf> en/of <https://www.filosofie.nl/dossiers/kant/index.html>
- J. **Verdieping en verbreding psychologie:** lees de volgende artikelen over empathie: <https://www.depsycholoog.nl/empatisch/> en/of <https://www.psychologiemagazine.nl/advies/ik-weet-niet-hoe-ik-empatisch-kan-zijn/>

Eindopdracht thema 1:

Schrijf **twee** korte verhalen met een kop en een staart van ca. 1000 - 1500 woorden per verhaal, waarin één personage wordt uitgewerkt. In beide verhalen kies je voor een ander perspectief. Het plot is hetzelfde. (Vergelijk de Stijloefeningen van Queneau).

Je mag ook met twee, drie of vier klasgenoten samenwerken en telkens hetzelfde plot uitwerken vanuit een ander perspectief.

Lever deze opdracht in op Classroom bij de daarvoor bestemde opdracht.

Je leesboek 1 is uit, je hebt er een mindmap van gemaakt en er een recensie uit Volkskrant, NRC, Trouw, Parool of Vrij Nederland bijgevoegd.

Afronden en evalueren

Bepaal aan het eind van **iedere** les of je alles begrepen hebt. Heb je nog een vraag, noteer die dan in je schrift en stel hem de volgende les (of als het heel dringend is, **nadat** je de vraag opgeschreven hebt, direct aan je docent).

Vul aan het eind van deze periode het evaluatieformulier in dat je in classroom vindt.

99 staaltjes Stijloefeningen van Raymond Queneau

Lees: <https://www.nrc.nl/nieuws/2001/11/30/99-staaltjes-leesplezier-7567355-a1386384>, een recensie die P. Steinz schreef van een heruitgave van Queneau's stijloefeningen door Rudy Kousbroek.

Lees dan zes van deze stijloefeningen (in de Engelse vertaling) die staan gereproduceerd aan het eind van deze pdf:

https://monoskop.org/images/4/49/Queneau_Raymond_Exercises_in_Style_pp_1-26.pdf.

Notation
Double Entry
Litotes
Metaphorically
Retrograde
Surprises

Thema 2 Wat?

Leerdoelen:

1. Je kent de begrippen *handeling, ruimte, context, tijd, relaties, tragedie, tragische held, expositie, intrige, climax, catastrofe, peripetie* en kan ze toepassen op gelezen en te schrijven teksten.
2. Je kunt verhalen analyseren op bovenstaande begrippen. Je gebruikt deze kennis en past hem toe in je eigen eindopdracht.
3. Je kent de regels met betrekking tot formuleren in het Nederlands: je kan de volgende formuleerfouten herkennen en ze verbeteren: Dubbelop (onjuiste herhaling, pleonasme, tautologie, contaminatie, dubbele ontkenning); onjuiste verwijswwoorden, onduidelijk verwijzen; incongruentie; dat/als-constructie; foutieve samentrekking; foutieve beknopte bijzin; onjuiste begrenzing van de zin (losstaand zinsgedeelte, zinnen aan elkaar plakken); onjuiste inversie; geen symmetrie.

Wat heb je nodig:

Je laptop → om te lezen, opzoekopdrachten en langere schrijfopdrachten

Je schrift → voor aantekeningen en korte opdrachten (met name de opdrachten met betrekking tot de basisvaardigheden en verwerkingsopdrachtjes.

Pennen, potlood en stiften.

Je leesboek →

Theorie:

<https://www.cambiumned.nl/theorie/literatuur/literaire-begrippen/>

(Hiervan minimaal de onderdelen “Tijd en spanning”, “Ruimte en perspectief” en Personages lezen.)

Nieuw Nederlands: 128 t/m 151

<https://www.youtube.com/watch?v=ZDFE9T017Vg&list=PLHhHafFcp92UOaTOTas6IzJYj9pcl7zwU>

<https://www.youtube.com/watch?v=ha7Gw23w8xY>

<http://www.onlinenederlands.nl/pagina523.html>

(Van deze laatste site de onderdelen kiezen die je moeilijk vindt en oefenen maar.)

Oefenen:

! (De opdrachten A en B doen we **samen**, je volgt hierbij het tempo van de klas, **niet vooruitwerken dus!**)

A. www.pratenoverromanfragmenten.nl

- Arjen Lubach, *Magnus*
- Herman Koch, *Zomerhuis met Zwembad*
- Rodaan Al Galidi, *Hoe ik talent voor het leven kreeg*

B. Van ieder gelezen fragment maak je de vragen van het werkblad. Print het werkblad uit en plak het in je schrift. Noteer de antwoorden uitgebreid, netjes en zorgvuldig

geformuleerd in je schrift. Niet op het werkblad! Zorg voor een goede onderbouwing van je argumenten en conclusies.

- C. In deze periode lees je een van de drie boeken uit, je kiest zelf welk boek. Wil je een ander boek lezen, dan kan dat ook, maar dan geef je dat eerst aan bij je docent: waarom niet een van deze drie en welk boek je wel wil lezen en waarom. Je leest in dat geval een boek dat ook op www.lezenvoordelijst.nl staat, minimaal niveau 3 en het boek is geschreven na 1945.
- D. Je maakt zelf een oefenopdracht formuleren voor je buurman of buurvrouw. Je schrijft een lopende tekst met daarin zoveel mogelijk formuleerfouten van alle soorten. Maak meteen een correctiemodel waarin je de fouten vet drukt, ze benoemt en ze verbetert. Als het af is, laat je de opdracht maken door je buurman of buurvrouw. Jij kijkt het werk na en geeft feedback.
- E. (Werk voor deze opdracht in vaste tweetallen). Iedere week behandelen jullie twee formuleerfouten. Je legt steeds een gekozen voorbeeld uit aan je partner en pas als die je uitleg begrepen heeft, noteren jullie allebei de regel in je schrift. Van **alle** verschillende formuleerfouten kies je een sprekend voorbeeld. Uiteindelijk staan er dus de volgende voorbeelden uit gelezen teksten in je schrift met de bijbehorende spellingsregel: meervouden, verkleinwoorden, aaneenschrijven, telwoorden, hoofdletters, afkortingen, interpunctie, tussenletters, accenten, apostrof, verbindingsstreepje, probleemwoorden, persoonsvorm tt (ev en mv), persoonsvorm vt (ev. en mv.), infinitief, voltooid deelwoord, onvoltooid deelwoord, gebiedende wijs ... en je kan de regels toepassen.
- F. Links naar D- en oefentoetsen formuleren vind je op classroom.
- G. Je eindopdracht (je laat minimaal 3 keer een tussenversie van je eindwerkstuk zien aan je docent, voor feedback). Er moet telkens voldoende materiaal zijn en je moet aantoonbaar de feedback van de docent verwerkt hebben. Begin uiterlijk vier weken vóór de deadline met de eindopdracht.
- H. Je leest in dit blok minimaal 10 artikelen uit Lezet en verwerkt die in tien verschillende opdrachten uit de bijlage "KORT EN KRACHTIG DELEN (Zakelijke teksten)". Zorg dat **alle vraagsoorten minimaal twee** keer voorbijkomen en zorg ervoor dat je **geen** subvraag drie keer of meer beantwoord.
- I. **Verdieping en verbreding filosofie:** lees de volgende artikelen over **begrijpen**:
<https://www.gerkotempelman.nl/begrijpen/> en/of
<https://www.filosofie.nl/artikelen/vincent-icke-in-principe-kunnen-we-alles-weten.html>
- J. **Verdieping en verbreding psychologie:** lees de volgende artikelen over het (on)bewuste: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nadenken-heeft-geen-enkele-zin~b56277da/> en/of <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/het-moderne-onbewuste/>

Eindopdracht thema 2:

Maak de onderstaande lesbrief (deels in duo, deels alleen). Je wordt beoordeeld op het eindproduct bij opdracht 7 (een goed lopend verhaal van ca 2000 woorden) en natuurlijk de inzet tijdens de lessen.

Lever deze opdracht in op Classroom bij de daarvoor bestemde opdracht.

Je leesboek 2 is uit, je hebt er een mindmap van gemaakt en er een recensie uit Volkskrant, NRC, Trouw, Parool of Vrij Nederland bijgevoegd.

Afronden en evalueren

Bepaal aan het eind van **iedere** les of je alles begrepen hebt. Heb je nog een vraag, noteer die dan in je schrift en stel hem de volgende les (of als het heel dringend is, **nadat** je de vraag opgeschreven hebt, direct aan je docent).

Vul aan het eind van deze periode het evaluatieformulier in dat je in classroom vindt.

Door Henk Jongsma

Een ontdekking

Inleiding

Tussen al dat grote nieuws in de kranten vind je soms leuke, kleine berichtjes. Niks oorlog, ramp, aanslag of pratende politici, maar gewone, kleine, menselijke voorvallen. Nou ja, gewoon? In elk geval opvallend genoeg voor een plaatsje in de krant.

Met zo'n klein berichtje, over een voorval dat nooit in de geschiedenisboeken terecht zal komen, maar dat in de familie vast en zeker nog vaak in herinnering zal worden geroepen, ga je aan het werk: jij maakt er een echt verhaal van. Het gaat in deze lesbrief om creatief schrijven. Je hebt dus veel fantasie nodig, maar vooral ook inlevingsvermogen: hoe zullen mensen reageren? Je kunt natuurlijk uitgaan van jezelf, maar je kunt je ook een heel ander iemand gaan voorstellen.

Opzet van deze lesbrief

Na het lezen van het krantenberichtje krijg je een aantal schrijfopdrachten. De meeste – dan gaat het om dialogen – kun je het beste met een partner, als duo, uitvoeren: je neemt elk een rol voor je rekening. Daarnaast zijn er een paar solo-opdrachten.

Voorbeelduitwerkingen zijn er niet. Vraag daarom altijd medeleerlingen om commentaar en suggesties: je kunt veel van elkaar leren. Dat doen echte schrijvers ook: tegenwoordig is het heel gewoon dat achter in een roman een rijtje namen wordt genoemd van mensen die meehielpen er een goed verhaal van te maken. Een voorbeeld? Op p. 219 van de roman *Onheilig* van Roos van Rijswijk uit 2016 lees je:

Heel veel dank aan

Adinda (en Gev en Ricky), voor de goede adviezen, al dat leeswerk en vooral voor het luisterend oor. Margot, voor het meelesen (en veel meer, altijd). Josje, voor de noeste arbeid, de scherpe vragen en de fijne middagen. Irwan, omdat je er altijd bent.

Niveau

Deze lesbrief kan worden gebruikt in alle klassen havo en vwo.

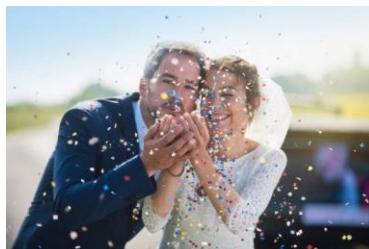
Het berichtje

Op 30 december 2017 stond dit kleine berichtje in *Trouw*.

Pas getrouwd stel was elkaar vergeten

Tegen de Britse krant *The Independent* vertelde Heidi Parker deze week: 'Iedereen zegt: het lijkt wel een filmplot'. Afgelopen zomer trouwde zij met Ed Savitt. Die ontmoette zij voor het eerst in haar studententijd – althans, dat dacht ze. Maar onlangs ontdekten de twee dat ze al eerder een zomer lang onafscheidelijk waren. Alleen, dat wist niemand

zich te herinneren. Niet zo vreemd, want Heidi en Ed waren destijds nog maar zes jaar oud. Als vakantie-vriendje en -vriendinnetje in Turkije hadden ze dag in dag uit hand in hand gelopen. Daarna waren ze elkaar uit het oog verloren. Ze kwamen er pas achter toen Heidi's moeder oude vakantiefoto's bekeek. Parker: "Iedereen zegt: het heeft zo moeten zijn".

Opdrachten

Opdracht 1 Duo

Als je alleen de kop van dit berichtje leest, kun je je daarbij ook iets heel anders voorstellen dan wat er in het berichtje wordt verteld.

- Zoek een partner en bedenk samen minstens drie andere mogelijke gebeurtenissen bij deze kop.
- Zoek een andere duo en vergelijk wat jullie bedacht hebben.
 - Welk bedenksel zou het grappigste verhaal kunnen opleveren? Geef een korte uitleg.
 - Welk bedenksel zou het spannendste verhaal kunnen opleveren? Geef ook hier een korte uitleg.

Opdracht 2 Solo

- Werk het verhaal dat jij in opdracht 1 het grappigst of het spannendst vond schematisch uit: je zet alles wat er gebeurt met alle reacties van de hoofdpersonen op een rij.
- Wissel je opzet uit met die van een medeleerling. Vraag commentaar en suggesties. Verbeter je schema daarna.
- Werk je schema uit tot een echt verhaal. Maak het niet te lang, maar ook niet te kort. Het moet wel echt een verhaal worden dat je klasgenoten met plezier zullen lezen.

Opdracht 3 Duo

De moeder van Heidi deed een ontdekking toen ze vakantiefoto's bekeek. Stel je voor: Heidi komt bij haar moeder op bezoek die haar die ontdekking laat zien. Dat moet een boeiend gesprek opleveren, want zo iets kan toch niet waar zijn?

- Zoek een partner en schrijf samen dat gesprek, in dialoogvorm.
- Ruil jullie uitwerking uit met die van een ander duo en geef commentaar op elkaars werk. Werk jullie uitwerking daarna bij.

Opdracht 4 Solo

Heidi moet dit grote nieuws natuurlijk onmiddellijk met iedereen delen. Dus wat doet ze? Ze pakt haar telefoon.

- a Schrijf het (korte) berichtje dat Heidi de wereld in stuurt.
- b Laat minstens vijf medeleerlingen een reactie op jouw berichtje schrijven. Ook kort natuurlijk.

Opdracht 5 Duo

Heidi komt thuis en vertelt Ed over de 'ontdekking'. Die is natuurlijk ook niet meteen overtuigd!

- a Zoek een partner en schrijf samen dit gesprek, ook weer in dialoogvorm.
- b Ruil jullie uitwerking met die van een ander duo en geef commentaar op elkaars werk. Werk daarna, waar nodig, jullie uitwerking bij.

Opdracht 6 Duo

Het plaatselijke televisiestation hoort dit 'nieuws' en besluit er een item van te maken voor in de uitzending. Een journalist komt met een cameraman langs voor een interview.

- a Schrijf dat interview. In de uitzending is voor dit item 4 minuten ingeruimd.
- b Bij de uitzending hoort natuurlijk ook een korte introductie. Schrijf die.

Opdracht 7 Solo

Stel je voor, het is vijftig jaar later. Heidi, of Ed, is oud en kijkt terug op zijn of haar leven. De merkwaardigste gebeurtenis is natuurlijk de 'herontdekking' van elkaar. Daar wil hij (of zij) voor de kleinkinderen een mooi verhaal van maken.

- a Kies voor Heidi of voor Ed.
- b Schrijf een eerste versie van je verhaal. Maak het spannend en boeiend voor die kleinkinderen.
- c Laat je eerste versie aan minstens twee klasgenoten lezen en vraag om (opbouwend) commentaar.
- d Schrijf de definitieve versie van je verhaal.

Thema 3 Waarom?

Leerdoelen:

1. Je kent de begrippen *Conflict*, *ontknoping*, *actiespanning*, *emotionele (psychologische)* en *kritische spanning (open plekken)* en kan ze toepassen op gelezen en te schrijven teksten.
2. Je kunt verhalen analyseren op bovenstaande begrippen. Je gebruikt deze kennis en past hem toe in je eigen eindopdracht.
3. Je kent de betekenis van Griekse en Latijnse woorddelen en uitdrukkingen in het Nederlands en je weet de betekenis van moeilijke woorden met betrekking tot economie, financiën, recht en politiek.

Wat heb je nodig:

Je laptop → om te lezen, opzoekopdrachten en langere schrijfopdrachten

Je schrift → voor aantekeningen en korte opdrachten (met name de opdrachten met betrekking tot de basisvaardigheden en verwerkingsopdrachtjes.

Pennen, potlood en stiften.

Je leesboek 3 →

Theorie:

<http://vaksitenederlands.weebly.com/spanning.html>

(Hiervan minimaal de verhandeling over spanning lezen.)

Nieuw Nederlands: 188 t/m 205

Oefenen:

! (De opdrachten A en B doen we **samen**, je volgt hierbij het tempo van de klas, **niet vooruitwerken dus!**)

- A. www.pratenoverromanfragmenten.nl
 - Judith Eykelenboom, *Biefstuk*
 - Alex Boogers, *Alle dingen zijn schitterend*
 - Hanna Bervoets, *Alles wat er was*
- B. Van ieder gelezen fragment maak je de vragen van het werkblad. Print het werkblad uit en plak het in je schrift. Noteer de antwoorden uitgebreid, netjes en zorgvuldig geformuleerd in je schrift. Niet op het werkblad! Zorg voor een goede onderbouwing van je argumenten en conclusies.
- C. In deze periode lees je een van de drie boeken uit, je kiest zelf welk boek. Wil je een ander boek lezen, dan kan dat ook, maar dan geef je dat eerst aan bij je docent: waarom niet een van deze drie en welk boek je wel wil lezen en waarom. Je leest in dat geval een boek dat ook op www.lezenvoordelijst.nl staat, minimaal niveau 3 en het boek is geschreven na 1945.
- D. (Werk voor deze opdracht in vaste tweetallen). Iedere week maken jullie samen 3 opdrachten van de module woordenschat uit Nieuw Nederlands.
- E. Links naar D- en oefentoetsen woordenschat vind je op classroom.

- F. Je eindopdracht (je laat minimaal 3 keer een tussenversie van je eindwerkstuk zien aan je docent, voor feedback). Er moet telkens voldoende materiaal zijn en je moet aantoonbaar de feedback van de docent verwerkt hebben. Begin uiterlijk vier weken vóór de deadline met de eindopdracht.
- G. Je leest in dit blok minimaal 10 artikelen uit Lezet en verwerkt die in tien verschillende opdrachten uit de bijlage “KORT EN KRACHTIG DELEN (Zakelijke teksten)”. Zorg dat **alle vraagsoorten minimaal twee** keer voorbijkomen en zorg ervoor dat je **geen** subvraag drie keer of meer beantwoord.
- H. **Verdieping en verbreding filosofie:** lees de volgende artikelen over **het goede en het kwade, de moraal**: <https://www.youtube.com/watch?v=XNq7PR6aKsA> en/of <https://www.filosofie.nl/friedrich-nietzsche/index.html>
- I. **Verdieping en verbreding psychologie:** lees de volgende artikelen over **waarom we dingen willen en of dan ook iets ondernemen**: <https://verkenjegeest.com/psychologie-wilskracht-willen-is-kunnen/> en/of <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/mensen-doen-meestal-niet-wat-ze-willen~b221957f/>

Eindopdracht thema 3:

Schrijf een kort en spannend verhaal van 2000 woorden. Er is een duidelijk conflict aanwezig en de ontknoping is niet te expliciet. Je besteedt ruim aandacht aan het decor. Je doet in ruime mate aan show, don't tell en je maakt gebruik van open plekken in je verhaal. Je wordt beoordeeld op het eindproduct bij opdracht 7 en natuurlijk de inzet tijdens de lessen.

Lever deze opdracht in op Classroom bij de daarvoor bestemde opdracht.

Je leesboek 3 is uit, je hebt er een mindmap van gemaakt en er een recensie uit Volkskrant, NRC, Trouw, Parool of Vrij Nederland bijgevoegd.

Afronden en evalueren

Bepaal aan het eind van **iedere** les of je alles begrepen hebt. Heb je nog een vraag, noteer die dan in je schrift en stel hem de volgende les (of als het heel dringend is, **nadat** je de vraag opgeschreven hebt, direct aan je docent).

Vul aan het eind van deze periode het evaluatieformulier in dat je in classroom vindt.

Thema 4 Hoe?

Leerdoelen:

1. Je kent de begrippen *stijl*, *impressie* en *expressie* en kan ze toepassen op gelezen en te schrijven teksten. Daarnaast beheers je de begrippen leesstrategie, schrijfdoel, doelgroep, tekstsoorten, vaste tekststructuren, argumentatieschema's en tekstverbanden.
2. Je kunt verhalen analyseren op bovenstaande begrippen. Je gebruikt deze kennis en past hem toe in je eigen eindopdracht.
3. Je kent de theorie over tekstverklaren van Griekse en Latijnse woorddelen en uitdrukkingen in het Nederlands en je weet de betekenis van moeilijke woorden met betrekking tot economie, financiën, recht en politiek.

Wat heb je nodig:

Je laptop → om te lezen, opzoekopdrachten en langere schrijfopdrachten

Je schrift → voor aantekeningen en korte opdrachten (met name de opdrachten met betrekking tot de basisvaardigheden en verwerkingsopdrachtjes.

Pennen, potlood en stiften.

Je leesboek 4 → (dat zijn de twee historische teksten)

Theorie:

<http://vaksitenederlands.weebly.com/spanning.html>

(Hiervan minimaal de verhandeling over spanning lezen.)

Nieuw Nederlands: 10 t/m 49

Leesstrategieën: <https://www.youtube.com/watch?v=15GySyrXDo4>

Schrijfdoelen en tekstsoorten: <https://www.youtube.com/watch?v=6gBCD5EuayU>

Publieksgerichtheid: <https://www.youtube.com/watch?v=TcdFhcW-IB8>

Tekstindeling en tekststructuren: https://www.youtube.com/watch?v=M5t5lbZqu_I

Alinea en tekstverbanden, signaalwoorden: <https://www.youtube.com/watch?v=4F81-tWCfJw&t=81s>

Functiewoorden: <https://www.youtube.com/watch?v=4S8-zBE7ta4>

Oefenen:

! (De opdrachten A en B doen we **samen**, je volgt hierbij het tempo van de klas, **niet vooruitwerken dus!**)

A. www.lezenvoordelijst.nl

- Anoniem, Karel ende Elegast → <https://15-18.jeuqdbibliotheek.nl/lezen/lezen-voor-de-lijst/niveau-3/karel-ende-elegast.html>
- Anoniem, Mariken van Nieuwmeghen → <https://15-18.jeuqdbibliotheek.nl/lezen/lezen-voor-de-lijst/niveau-4/mariken-van-nieumeghen.html>

- B. Je docent zal zorgen de leesteksten en fragmenten. Je maakt daarna in groepen van vier alle opdrachten bij het boek op www.lezenvoordelijst.nl. Noteer de antwoorden uitgebreid, netjes en zorgvuldig geformuleerd in je schrift. Niet op het werkblad! Zorg

voor een goede onderbouwing van je argumenten en conclusies. Als alle opdrachten gedaan zijn worden de antwoorden kort gepitcht in de klas. De docent wijst aan welke groep, de antwoorden bij welke opdracht kort toelicht.

- C. In deze periode lees je beide historische teksten. De antwoorden bij opdrachten moeten voldoende gegeven zijn. Als het werk in orde is, mogen beide titels op je leeslijst voor klas 6 en zullen ze niet meer bevraagd worden.
- D. Je maakt een havo-eindexamentekstverklaring ter voorbereiding op de toets. Je docent zorgt voor tekst en vragen.
- E. Links naar D- en oefentoetsen woordenschat vind je op classroom.
- F. Je eindopdracht (je laat minimaal 3 keer een tussenversie van je eindwerkstuk zien aan je docent, voor feedback). Er moet telkens voldoende materiaal zijn en je moet aantoonbaar de feedback van de docent verwerkt hebben. Begin uiterlijk vier weken vóór de deadline met de eindopdracht.
- G. Je leest in dit blok minimaal 5 artikelen uit Lezet en verwerkt die in tien verschillende opdrachten uit de bijlage 1 “KORT EN KRACHTIG DELEN (Zakelijke teksten)”. Zorg dat **alle vraagsoorten minimaal twee** keer voorbijkomen en zorg ervoor dat je **geen** subvraag drie keer of meer beantwoord.
- H. **Verdieping en verbreding filosofie:** lees de volgende artikelen over **tijd**:
<http://www.wrmmagazine.nl/wrm-is-tijd-relatief/> en/of
<https://www.nrc.nl/nieuws/2009/08/13/tijd-duurt-langer-als-je-er-steeds-op-zit-te-letten-11767574-a593497>
- I. **Verdieping en verbreding psychologie:** lees de volgende artikelen over *reflectie en projectie*: <https://verkenjegeest.com/ligt-aan-mij-ligt-aan-jou-psychologische-projectie/> en/of <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/honger-naar-echt-superego-s-domineren-literatuur~ba89d47c/>

Eindopdracht thema 4:

Schrijf een kort en spannend ridderverhaal van ongeveer 2000 woorden. Je verhaal speelt in de toekomst, maar het decor is dat van onze middeleeuwen of de Romeinse tijd. Je mag je fantasie de vrije loop laten. Je wordt beoordeeld op het eindproduct bij opdracht 7 en natuurlijk de inzet tijdens de lessen.

Lever deze opdracht in op Classroom bij de daarvoor bestemde opdracht.

Je leesboek 4 (de beide historische werken) is uit, je hebt de opdrachten gemaakt en meegeholpen de pitches voor te bereiden of uit te voeren.

Afronden en evalueren

Bepaal aan het eind van **iedere** les of je alles begrepen hebt. Heb je nog een vraag, noteer die dan in je schrift en stel hem de volgende les (of als het heel dringend is, **nadat** je de vraag opgeschreven hebt, direct aan je docent).

Vul aan het eind van deze periode het evaluatieformulier in dat je in classroom vindt.

BIJLAGE 1. KORT EN KRACHTIG DELEN (Zakelijke teksten)

Kennisvragen:		
1.	Wat is de tekstsoort?	
2.	Wat is het tekstdoel?	
3.	Wat is de tekststructuur?	
4.	Wat voor soort inleiding is er?	
Interpretatievragen		
5.	Wat is het onderwerp?	
6.	Wat is de hoofdgedachte?	
7.	Welke verschillende meningen staan tegenover en/of naast elkaar?	
8.	Is dit artikel neutraal geschreven of heeft de schrijver een standpunt dat hij verdedigt?	
Evaluatievragen		
9.	Met welke mening ben je het eens of niet en waarom?	
10.	Vind je de argumentatie logisch correct? Zo nee, waarom niet en geef een suggestie ter verbetering.	
11.	Vond je de titel goed bij het artikel passen? Waarom?	
12.	Welke vragen heb je na het lezen van deze tekst (max. 3)	
13.	Welke antwoorden of interessante ideeën / gedachten / meningen heb je in dit artikel gevonden?	
Inlevingsvragen		
14.	Zou je na het lezen van dit artikel actie willen ondernemen? Welke?	
15.	Welke vraag zou je aan de schrijver van dit artikel willen stellen?	
16.	Aan wie zou je dit artikel willen laten lezen en waarom?	
17.	Schrijf n.a.v. dit artikel een gedicht.	
Taalvragen		
18.	Welke woorden ben je in dit artikel tegengekomen die je nog niet kende. Noteer ze en noteer de betekenis erachter.	
19.	Welke taalfout(en) ben je in dit artikel tegengekomen?	

	Noteer ze en noteer de verbetering(en).	
20.	Welke mooie zinnen heb je gelezen? Noteer er minimaal 2. Waarom vond je deze zinnen mooi? Geef voor iedere zin een apart antwoord.	

Noteer de antwoorden *altijd* in je schrift en maak

- **volledige,**
- **grammaticaal correcte,**
- **goed gespelde en**
- **speelse zinnen.**

BIJLAGE 2. Tussenevaluatie (creatieve teksten)

Je neemt zelf initiatief om je docent je verhaal te laten becommentariëren en volgende versies ervan. Print zelf het evaluatieformulier uit om te laten dateren en van opmerkingen te voorzien.

	Datum	Opmerking docent
Versie 1		
Versie 2		
Versie 3		

BIJLAGE 3. RUBRIC Eindopdracht 1

Schrijf **twee** korte verhalen met een kop en een staart van ca. 1000 - 1500 woorden per verhaal, waarin één personage wordt uitgewerkt. In beide verhalen kies je voor een ander perspectief. Het plot is hetzelfde. (Vergelijk de Stijloefeningen van Queneau).

Je mag ook met twee, drie of vier klasgenoten samenwerken en telkens hetzelfde plot uitwerken vanuit een ander perspectief.

Lever deze opdracht in op Classroom bij de daarvoor bestemde opdracht.

Je leesboek is uit en je hebt er een mindmap van gemaakt. Mindmaps mag je altijd voorleggen aan je docent voor commentaar.

	0	0,5	1
Woorden per verhaal	Minder dan 750 of meer dan 1750	750 – 1000 of 1500 - 1750	1000 – 1500 woorden
Aantal	0 verhalen	1 verhaal	2 verhalen
Perspectief	Niet duidelijk		Duidelijk en wisselt per verhaal
Stijl	Rommelig	Af en toe leuke uitwerking	Overwegend beeldend en literair
Empathie	Personages leven niet	Personage wordt af en toe interessant	Personages leven
Spelling	Veel spelfouten	Af en toe een foutje	Geen of bijna geen fouten.
Taal / alinea-indeling / titel	Veel taalfouten	Af en toe een taalfout	Geen of bijna geen taalfouten

Deelname en bijdrage aan lessen

	0	0,5	1
Bijdrage aan lessen	weinig	voldoende	goed
Inzet tijdens de les	weinig	voldoende	goed
Toelichting: - getoond gedrag: - gewenst gedrag:			

BIJLAGE 4. Checklist (Mindmap)

Checklist en beoordelingsformulier mindmap*:

Zie voor extra toelichting: <https://literatuurecl.weebly.com/project-literaire-mindmap-les-1.html#>

De mindmap van je boek bevat minimaal de volgende onderdelen:

Beoordelingspunten:	O,V,G
Verzorging mindmap: 1. Titel is opvallend middelpunt. 2. Juiste deelonderwerpen met ieder eigen kleur. 3. Mindmap als geheel (kleuren, tekeningetjes, verzorging)	
Opzet mindmap: 4. De mindmap heeft in ieder geval acht hoofdtakken. Elk van die takken heeft een andere kleur. 5. Iedere hoofdtak is ten minste drie keer vertakt. 6. De takken corresponderen met literaire begrippen. Aan de rechterkant van de mindmap zijn dat (met de klok mee): <i>'plot'</i> , <i>'personages'</i> , <i>'perspectief/vertelsituatie'</i> , <i>'tijd'</i> en <i>'ruimte'</i> . Aan de linkerkant zijn <i>dat 'symbolen'</i> , <i>'motieven'</i> en <i>'thema'</i> . Voor de schrijver/schrijfster en de zelfreflectie heb je twee aparte takken	
Inhoud mindmap: 7. De literaire begrippen, informatie over de schrijver en je zelfreflectie zijn uitgewerkt met voorbeelden en citaten. 8. De gebruikte woorden en tekeningetjes en figuren passen bij die punten. 9. De mindmap geeft een duidelijk beeld van de inhoud, interpretatie en betekenis van het boek.	

Maak de mindmap direct nadat je een boek gelezen hebt en voeg er een recensie uit NRC, Volkskrant, Trouw, Parool, Vrij Nederland aan toe. Bewaar de mindmap en recensie ZELF in je literatuurdossier. Dat helpt als je in klas 6 gaat voorbereiden voor je mondeling literatuurexamen.

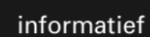
*Gebaseerd op beoordelingsmodel ECL

Literatuurlijst Nederlands

Naam: _____

	Categorie	Titel	Auteur	Uitgeverij	Druk	Jaar, plaats van uitgave	Niveau	sterren?
1	Werk van vóór 1880						nvt	Ja/nee
2	Werk van vóór 1880						nvt	Ja/nee
3	Werk van vóór 1880						nvt	Ja/nee
4	Werk uit 1880 - 1945						nvt	1/2/3/4/5
5	Vertaald werk of non-fictie of poëziebundel						nvt	1/2/3/4/5
6	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
7	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
8	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
9	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
10	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
11	Modern min niv. 3							1/2/3/4/5
12	Modern min niv. 4							1/2/3/4/5
13	Modern min niv. 4							1/2/3/4/5
14	Modern min niv. 4							1/2/3/4/5
15	Modern min niv. 4							1/2/3/4/5

Voorbeeldnotering: *De Avonden*, G.K. van het Reve, De Bezige Bij, de twaalfde druk, 1965, Utrecht

Wanneer

Activiteit

Tijd

Aantal

verhalend

informatief

5.13 KORT EN KRACHTIG DELEN

Resultaat: Een korte en krachtige uitwisseling bij wat jullie gelezen hebben.

Hulp: Probeer het eerst zelf. Lukt het niet? Vraag dan hulp aan je leraar.

Wat ga je doen?

- Ieder van jullie kiest uit de lijst een van de opdrachten. Jullie kunnen ook allemaal dezelfde opdracht kiezen.
- Doe de opdracht(en). Je kunt de opdracht in totaal in 2 minuten doen. Iedereen is dan aan de beurt geweest.

1 Citaat	Lees een citaat voor en vertel waarom je dit mooi, leuk of spannend vindt.
2 Kennis	Vertel wat je méér weet nu je de tekst gelezen hebt.
3 Woord	Vertel welk (nieuw) woord je hebt geleerd en wat het betekent.
4 Titel	Vertel wat de titel van je boek of het hoofdstuk is en waarom je die titel wel of niet vindt passen.
5 Mening	Geef je mening over wat je gelezen hebt en vertel in 1 zin waarom je dat vindt.
6 Advies	Vertel welk advies jij een persoon in het boek zou geven en waarom.
7 Stelling	Bedenk een stelling bij het stuk dat je gelezen hebt en geef er 1 argument (voor of tegen) bij.
8 Vergelijking	Vergelijk jezelf met een persoon uit het boek en geef 1 overeenkomst en 1 verschil.
9 Samenvatting	Probeer het stuk dat je gelezen hebt in 1 zin samen te vatten.
10 Passage	Lees een passage/fragment/deel voor dat jij mooi, leuk of spannend vindt.
11 Leesadvies	Bedenk voor wie jouw boek geschikt zou zijn en adviseer diegene op een wervende manier het boek te gaan lezen.
12 Meegemaakt	Heb je wat je gelezen hebt zelf meegemaakt, zou je het willen meemaken, of juist helemaal niet? Vertel er kort over.
13 Waardering	Geef met 1 tot 5 sterren en in 1 zin aan wat je vindt van het stuk dat je gelezen hebt.
14 Crux	Vertel in 1 zin wat de crux (het belangrijkste deel) is van het stuk dat je vandaag gelezen hebt en waarom je dat het belangrijkste deel vindt.
15 Boekpromotie	Maak in maximaal 4 zinnen reclame voor je boek.
16 Vervolg	Verzin en vertel hoe jij denkt dat het verhaal verder gaat.
17 Denken aan	Vertel waar je aan moest denken toen je dit boek/dit stuk las.
18 Gevoel	Vertel wat voor gevoel dit boek jou geeft en waarom.
19 Indruk	Vertel welk stuk van het verhaal de meeste indruk op je maakte en waarom.
20 Anders	Zou je willen dat er iets in het verhaal anders gaat dan het gaat? Wat is dat en hoe zou jij willen dat het gaat?
21 Nooit gebeurd	Vertel eens wat in jouw boek volgens jou nooit echt gebeurd kan zijn. Vertel ook waarom niet.
22 Net echt	Vertel eens wat in jouw boek lijkt op het echte leven, of misschien wel jouw leven.